

נרותי הזעירים

מילים: מוריס רוזנפלד

נוסח עברי: ראובן אבינועם (גרוסמן)

לחן: הרמן צבי ארליך

וגדלה היתה לך-	נרותי הזעירים,
ותפון הממלכה,	מה רבו הספורים,
ותשא הראש!	לי ילאט האור;
קום, ביתך שנית קומם,	על דמים וכשלונות,
וחדש מבצר שומם,	על תרועות של נצחונות,
קום, עלה וכבש!	על קרבות של דרור.
נרותי הזעירים,	עת אראה אורכם הקט,
כן ספרו לי ספורים	יעטני צל בלאט-
על עבר של עם.	קול אלי יקרא:
ואשמע כל גר וגר	ישראל, שבעת קרב,
לי קורא: קום, התעורר!	אפס גם דעת רב-
עם חיה וקם!	עז ותפארה.

פירושי מילים וביטויים:

תפארה = תפארת, פאר, הדר, הוד	זעיר, קט = קטן מאוד
גדלה = תהילה, כבוד, יוקרה	ילאט = ילחש
ותפון = נוסדה, נבנתה, התבססה	תרועות = צהלות, נגינה בכלי נשיפה
קומם = בנה מחדש, שקם	דרור = חופש משעבוד, חירות, שחרור
מבצר = מצודה, מבנה מוקף חומה	יעטני = יעטוף, יכסה אותי
שומם = ריק, עזוב, נטוש, לא מיושב	בלאט = בשקט, בחשאי, חרש
	עז = כוח, חוזק, עוצמה, אומץ, גבורה

אל תוכן העניינים

© ד"ר עטרה איזקסון, מיכל וייס והמכון לאינטגרציה, אוניברסיטת בר-אילן

Andante ♩ = 100

1 Bm B7 Em F#7 Bm

ריס-פוי - סי - ה - בו - ר - מה רים-עי - ז - ה - תי - רו - ג

5 Bm Em A7 D F#7

אור - ה - אט - יל - לי אור - ה - אט - יל - לי

9 Bm A7 D G F#m Bm

נות - חו - נץ - של עות - תרו על נות - לו - קש - ו - מיס - ד על

13 Em6 F#7 Bm

דרור של בות - קר על דרור של בות - קר על

מוֹרְחַי רוֹזֶנְפֶּלְד (1862-1923) מורה, סופר ומשורר יידי, יליד פולין. רוזנפלד נולד למשפחת דייגים ולמד בחדר ובישיבה. בשנת 1888 פרסם את שירו הראשון "די גלאַקע" (=הפעמון). הוא היה סוציאליסט מובהק ותמך בשוויון ובחתיירה לצמצום הפערים החברתיים, דבר שבא לידי ביטוי גם בשיריו. הוא נחשב ל"משורר הכתר של תנועת העבודה", ושירים שכתב ככבו באספות ובקונצרטים של משכנות העובדים. שיריו של רוזנפלד מאופיינים בטקסטים פסימיים רוויי דאגה וייאוש, אשר נבעו מתוך קשיי החיים של היהודים באירופה באותה תקופה, ורבים מהם תורגמו לשפות שונות. שני שירים קיבלו נוסח עברי וזכו לפרסום נרחב. שירו "גלות מאַרש" (=מארש הגלות) העוסק בחייהם הקשים של היהודים בגלות עובד לעברית דווקא במשמעות הפוכה – לשיר "ניצנים" (פה בארץ חמדת אבות), שעוסק בהתגשמות החלום הגדול של העם היהודי – השיבה לא"י. שירו המפורסם השני הוא "נרותי הזעירים".

יְהוֹנָתָן אֲבִינֵעַם (גרוסמן) (1905-1974) מורה, מפקח, סופר, משורר, מתרגם ועורך. גרוסמן נולד בארה"ב למשפחת מהגרים שעזבה את רוסיה בעקבות פרעות קישינב. בהיותו בן 10 החל לכתוב שירים וסיפורים שהתפרסמו בעיתוני ילדים עבריים. מאז המשיך וכתב שירים וסיפורים רבים, מסות וביקורות, וכן עסק בתרגום ספרים לעברית. בבגרותו למד ספרות ועסק בהוראה, ובשנת 1929 עלה לארץ בעקבות ההצעה ללמד אנגלית וספרות אנגלית בגימנסיה העברית "הרצליה", שם חינך במשך 20 שנה. מאז הולדת בנו הבכור נעם, נהג גרוסמן להשתמש בשם העט "ראובן אבי-נעם", ולאחר שבנו נפל במלחמת העצמאות במסגרת שירותו כמפקד פלוגה "בהגנה", קבע זאת כשם משפחתו. לאחר האובדן היה אבינעם לעורך המפעלים הספרותיים במחלקה להנצחת הנופלים במשרד הביטחון. הוא כיהן במספר תפקידים ציבוריים, המשיך לכתוב ולתרגם יצירות רבות וזכה לפרסים רבים בעד עבודתו.

הַרְמָן (צְבִי) אַרְלִיךְ פסנתרן, מלחין ופרופסור למוזיקולוגיה, יליד העיר לבוב (לְמֶבֶּרְג) בגליציה שבפולין. ארליך שימש כתב לענייני מוזיקה של הירחון היהודי-פולני "מוריה" ולימד מוזיקה ונגינה בפסנתר במוסדות להשכלה גבוהה באזור. בהמשך השתלם בווינה והיה לפרופסור. ארליך הלחין שירים רבים העוסקים בציון, מושא חלומם של הגולים היהודים, וכן עיבד ופרסם עשרות שירים ציוניים של כותבים אחרים – שירים שנכתבו ביידיש, בעברית, בפולנית ובגרמנית. את שני שיריו המפורסמים, "גלות מאַרש" (לימים- "ניצנים") ו"נרותי הזעירים", הלחין בשנת 1908 לכבוד ביקורו של מוריס רוזנפלד באירופה.

על השיר

קורותיו של השיר מתחילים במקורו היידי "איר קליינע ליכטעלעך" (הנרות הזעירים). בשנת 1897 רוזנפלד פרסם את השיר בספרו לראשונה בעברית, תחת הכותרת "הנרות הללו". מאז עבר השיר מספר גלגולים, תורגם לעברית בכמה נוסחים שונים וזכה ללחנים רבים. הנוסח העברי של אבינועם אשר הולחן ע"י ארליך בשנת 1908 הוא המפורסם מבין כולם.

השיר מבטא את כיסופיו של העם היהודי למולדתו ומעלה את סיפורי הגבורה והנס בידי הנרות. הטקסט המקורי מסתיים באווירה שלילית, בנימה של ייאוש וספקות לגבי העתיד לבוא, סיום ששונה בנוסח העברי, המדגיש את הניצחון והקוממיות. הטקסט והלחן משקפים את המסורת היהודית-מוזיקלית של מזרח אירופה; מה שתרים לביסוס השיר כאחד מנכסי צאן-ברזל של חנוכה.

בצל הסיפור הלאומי בשיר עומד סיפורם האישי של יוצריו. רוזנפלד וארליך היו שניהם עיוורים בזמן הכתיבה וההלחנה. הם היטיבו לתאר את אור הנרות הדולקים, על אף שלא יכלו לראותו.

📄 ["נרותי הזעירים – קורותיו של שיר חנוכה ומלחינו"](#) – מאמרו של אליהו הכהן על גלגולי השיר

על הלחן

משקל – זוגי, $\frac{4}{4}$ סולם – סי מינור מפעם – מתון ושלו מנעד – דצימה קטנה

היחידה המוזיקלית נחלקת לארבעה פסוקים (שמונה פסוקיות): **A** (1,2) – **B** (3,4) – **C** (5,6) – **D** (7,8). פסוקים **A**, **C**, בנויים כל אחד משתי פסוקיות דומות (מעין סקוונצות) המאופיינות בקו מלודי גלי.

תבנית המקצב החוזרת:

פסוקים **B**, **D**, בנויים כל אחד משתי פסוקיות המנוגדות בכיווניות הקו המלודי לקראת הסיום.

תבנית המקצב החוזרת:

בביצועים רבים ניתן לחוש בדינמיקה מתעצמת ונחלשת, המדמה את הבהוב השלהבות של הנרות.

ביצועים להאזנה

[רוחמה רו](#), [רותי נבון](#), [נועה שמר](#), [חבורת רננים](#), [ביצועים נוספים באתר זמרשת](#)
[ביצועי השיר במקורו היידי](#): [לואיס דנטו](#), [טובה בן צבי](#)

זמן והקשר

לחודש כסלו וחנוכה

קהל היעד

כיתות ד-ו, ז-ט

משימות טקסט

1. האזינו לביצוע השיר וסמנו בקו מילים קשות.

מצאו בשיר מילים נרדפות למילים הבאות והשלימו בקווים הריקים:

_____	הַרְיָמָה	_____	גְבוּרָה	_____	זָמַן	_____	קַטְנֻטָּיִם
_____	שָׁקֵם	_____	הַדָּר	_____	זָעִיר	_____	יִלְחָשׁ
_____	מְצוּדָה	_____	תְּהִלָּה	_____	יַעֲטֹפְנִי	_____	צְהָלוֹת
_____	עָזוּב	_____	הוֹקְמָה	_____	חֲרִישִׁית	_____	חֲרוֹת

2. תלמיד יקרא את מילות השיר בהטעמה לקול זמזום של חבריו או נגינת רקע בחלילית.

3. הטקסט בשיר נחלק בתוכנו בין הדובר המדליק את הנרות – לנרות שבאורם "מספרים" לו על אירועי הקרבות והגבורה ההיסטוריים.

א. סמנו נקודות בשני צבעים לצד השורות המתאימות בטקסט:

נקודה ירוקה – למשפטים של הדובר, נקודה אדומה – למשפטים של הנרות

ב. תארו את מערכת היחסים בין הנרות לדובר, עפ"י המשפטים שסימנתם.

אילו מסרים מבקשים הנרות להעביר לדובר? אילו תחושות הם מציפים בו?

4. בבית הרביעי הנרות קוראים לדובר "קום, התעורר!" ומכריזים "עם חַיָּה וְקָם!".
על איזו תקומה הם מספרים?

5. מה מייחד את ניצחון היהודים על היוונים? מהם המאפיינים המגדירים את המאורע כנס?

6. מה טעם מצוות הדלקת הנרות בחג החנוכה? מה מסמלים הנרות עבור המאמין?

7. אילו נרות נוספים אתם מכירים? מנו חמישה סוגים.

נשוחח על משמעותם או תפקידם של הנרות השונים בשימוש האדם.

8. נשיר את השיר בשתי קבוצות, בהתאם לחלוקה הטקסטואלית.

חשבו כמה ילדים כדאי לשבץ בכל קבוצה, והתאימו את אופי וסגנון השירה לתפקיד ולתוכן.

9. "האורות הרכיבים" – נאזין לשיר בתרגום שכתב קדיש יהודה סילמן. נצטרף בשירה.

נוסח זה של השיר היה הנפוץ ביותר בארץ עד שנות ה-30 של המאה ה-20.

אל תוכן העניינים

© ד"ר עטרה איזקסון, מיכל וייס והמכון לאינטגרציה, אוניברסיטת בר-אילן

משימות מוזיקה

1. האזינו ל-8 הפסוקיות המוזיקליות שלהלן והצביעו עפ"י הספרה המתאימה.

2. השלימו:

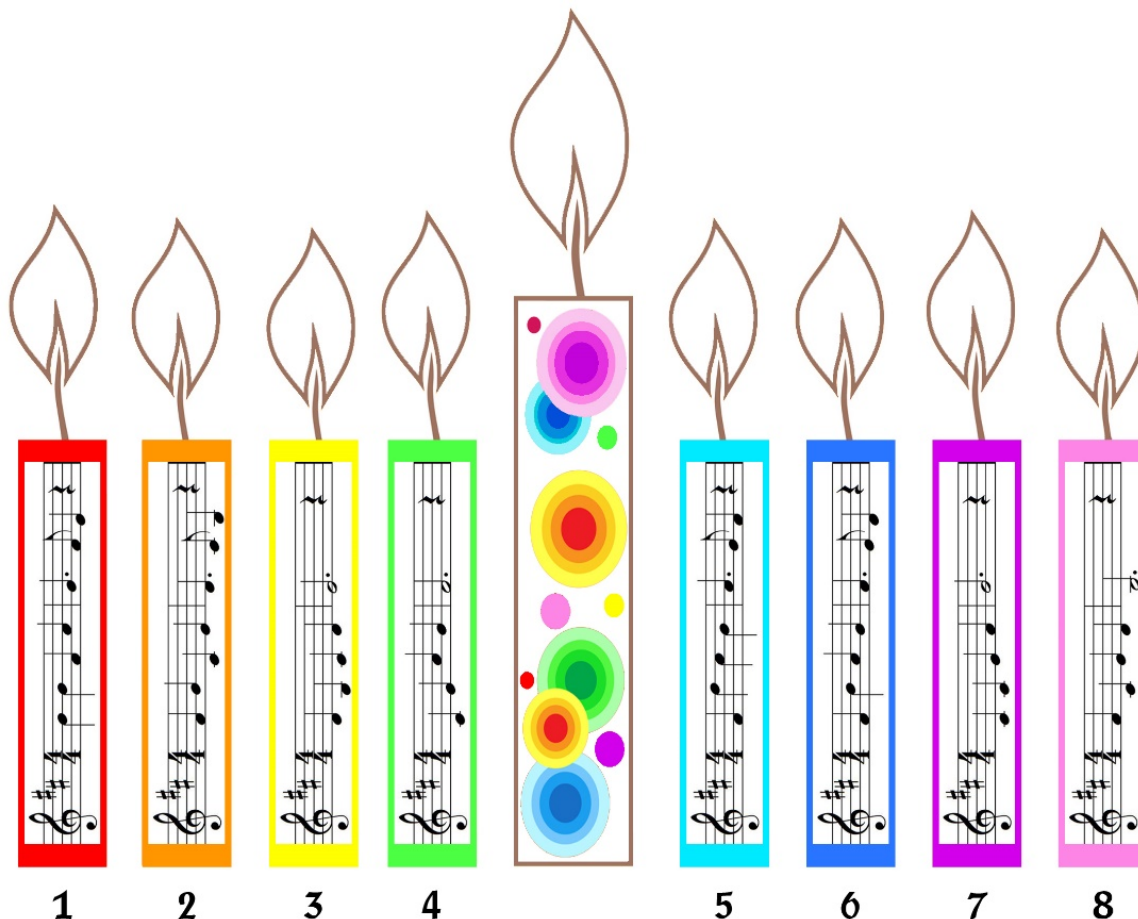
- המקצב של נר מס. 1 זהה למקצב של נרות ____, ____, ____.
- המקצב של נר מס. 3 זהה למקצב של נרות ____, ____, ____.
- היחידה המוזיקלית בשיר מורכבת מ- __ פסוקיות, וכל בית בטקסט נחלק ל- __ שורות.
כיצד, אם כך, נוצרת החפיפה בין המוזיקה לטקסט?

3. צבעו את להבות הנרות לפי סדר השמעת הפסוקיות.

מה הקשר בין מספר הפסוקיות המוזיקליות בשיר למאפיינים של חג החנוכה?

4. נתחלק ל-8 קבוצות הנרות ונשיר את השיר באופן מצטבר, כשכל קבוצה מצטרפת לקודמותיה.

מה הקשר בין אופן השירה הכיתתי למנהג הדלקת הנרות בחנוכה?

בחזרה למקורות

השיר היידי **בביצוע לואיס דנטו**, **בביצוע טובה בן צבי**

נערוך הקבלה בין גרסת המקור ביידיש לגרסה העברית. היעזרו בנקודות הבאות:

- * משקל * כיווניות * מבנה * מקצבים בולטים * סיומי הפסוקיות
- * מספר הבתים * מספר הפסוקים * תוכן הטקט
- * יחסי הדובר והנרות * נימת הסיום של השיר

תרגום לעברית (ע"י שלמה צוקר)	המקור ביידיש
<p>הנרות הזעירים הוי, אַתָּם, נְרוֹת זְעִירִים, לְכֶם יֵשׁ הַרְבֵּה סְפוּרִים, אַגְדוֹת לְאֵין מְסַפֵּר: עַל גְּבוּרוֹת, אֵיךְ לְפָנִים עָמִי לַחֵם קְרִבוֹת-דָּמִים, נִפְלְאוֹת מְכַבֵּר.</p> <p>עַת אַרְאֶה אֶשְׁכֶם בּוֹעֵר, בָּא חֲלוּם וּמְזֻדָּהֵר, חֲזִיוֹן קְדוּמִים לְאֵט: "יְהוּדִי, גְּבֵרֶת אֲזוֹ, יְהוּדִי, נִצְחוֹנוֹת קִצְרֶת אֲזוֹ, לֹא יֵאֱמָן כַּמַּעַט."</p> <p>הוי, אַתָּם, נְרוֹת זְעִירִים, עִם כָּל אוֹתָם הַסְּפוּרִים, יְסוּרֵי קָמִים; בְּמַעֲמָקָיו הוֹמָה הַלֵּב, שׂוֹאֵל בְּדַמְעָה וּבְכָאֵב: "מָה יִלְדוּ יָמִים?.."</p>	<p>אַ, אִיר קְלִינֵע לִיכְטעלעך, אַ, אִיר קְלִינֵע לִיכְטעלעך, אִיר דֶּר צַיילֵט גַעשִׁיכְטעלעך, מַעֲשֵׂה הַלֵּעך אָן אַ צאַל. אִיר דֶּר צַיילֵט פֿון בְּלוֹטיקייט בְּרִיִּה שאַפֵּט און מוֹטיקייט, וּנְדַעֵר פֿון אַמאַל.</p> <p>ווען אִיך זע אִיך שְׂמִינְקֶלענדיק, קומט אַ חֲלוּם פֿינְקֶלענדיק, רעדט אַן אַלְטער טְרוֹים: "ייד, דו האָסט גַעקְרִיגט אַ מאָל, ייד, דו האָסט גַעזִיגט אַ מאָל, גאַט, דאַס גְלוֹיבֵט זיך קוים."</p> <p>אַ, אִיר קְלִינֵע לִיכְטעלעך, אַייערע גַעשִׁיכְטעלעך, וועקן אויף מִיין פֿיין; טיפּ אֵין האַרץ באַוועגט עס זיך, און מיט טְרַעֵרן פֿרַעגט עס זיך: "וואס וועט אַיִצְטֵער זיין?.."</p>

לחן השיר היידי

